

forskningsmiljøet, «The Oslo School of Neuroanatomy», dannet kjernen for utviklingen av moderne norsk nevrovitenskapelig forskning.

Som hjerneforsker er jeg selv blitt inspirert av Nansen, og flere ganger har våre veier krysset hverandre – om enn forskjøvet i tid. I 1988, nøyaktig 100 år etter at Nansen disputerte for sin doktorgrad på hjernens oppbygning, kom jeg til Stazione Zoologica i Napoli for å arbeide med nervesystemet hos blekksprut. Blekkspruter og andre marine organismer er lett tilgjengelige i Napolibukten og har bidratt til at den zoologiske stasjonen er blitt en attraktiv forskningsinstitusjon. Under mitt opphold ved denne stasjonen ser jeg plutselig et kjent ansikt i gangen: En byste av Fridtjof Nansen. Her figurerer han sammen med en rekke andre nobelprisvinnere som hadde arbeidet ved Stazione Zoologica. I plaketten under busten står Nansen omtalt som vinner av Nobelprisen – men ikke et ord om at det dreide seg om fred, og ikke fysiologi eller medisin. Jeg måtte altså til Italia før jeg fant Nansen hyllet som hjerneforsker.

Det viste seg at Nansen hadde tilbrakt to måneder ved Stazione Zoologica etter å ha vært i Pavia for å lære seg Camillo Golgis metode. Til Pavia og Napoli hadde han reist uten invitasjon og uten avtale om finansiell støtte. Vi ser forskeren og den oppdagelsesreisende i en og samme person.

Hjerneforskeren Nansen er fullt ut til stede i utforskeren Nansen, som startet sin karriere like etter at disputasen var gjennomført i 1888. I sin Nansen-biografi trekker Roland Huntford linjene tilbake til

Nansens utforskning av polområdene og omtaler denne som «a prelude to the leap into space». Preludiet var preget av troen på at det umulige kunne bli mulig bare forberedelse var gode og nøyaktige nok, og basert på solid kunnskap.

For Nansens forberedelser til polarferdene var imponerende. Teknisk sett baserte han seg på utstyr utviklet av datidens moderne norske skikultur, på skipsteknologi og fangstmannserfaring, og på kunnskap fra Nordområdets innfødte. Han nyttiggjorde seg kulturhistorie, kartografi og en rekke naturvitenskaper, og kunnskaper om ernæring og konservering av mat. Nansen hadde selv oversikten over dette vell av informasjon, imponerende i sin kompleksitet, utvilsomt nordområdekunnskapens mest originale intellektuelle «byggverk».

Grensen mellom forskning og utforskning er flytende og kan være vanskelig å definere. Utforskning av øde og ugjestmilde havområder har unektelig en sterkere publikumsappell enn solid forskningsarbeid som er likeså grensesprengende. *Fram over polhavet* med Nansens beskrivelse av ferden til 86°14'N (senere korrigeret til 86° 04'N) hadde et førsteopplag på 20 000, det dobbelte av Ibsens bestselger «Lille Eyolf». Etter hjemkomsten i 1896 ble Nansen hedret med en æresportal på Universitetsplassen. Men det var utforskeren Nansen som ble hedret, ikke forskeren. Et hundre og femten år senere – under ski-VM i februar dagene 2011 – er øynene igjen vendt mot Universitetsplassen. Og denne gang hedres våre idrettsstjerner mens statuene av to av Universitetets fremste intellektuelle gjennom tidene – P.A. Munch og A.M. Schweigaard – står i mørke.

Nansens dobbelthet utfordrer oss den dag i dag. Han testet yttergrensene for sin yteevne både fysisk og intellektuelt, som utforsker og forsker. Og han fant sin storhet i balansen mellom de to. En balanse vi strever med å finne i dagens samfunn, som mer lar seg fascinere av øyeblikkets sportsprestasjoner enn av den forskningen som har gjort slike prestasjoner mulig. Derfor er det viktig for oss – i det som både er et Nansen-år og et jubileum for at Norge fikk sitt første universitet – å fremheve forskeren Nansen. Og å fremheve den forskningen som ikke alltid er spektakulær, men som ligger bak alle de fremskrittene og den innsikten vårt moderne samfunn er bygget på.

Etter sin forskning i polarområdene ble Nansen professor ved det som i dag er Universitetet i Oslo. Han ble også valgt til rektor, men tiltrådte aldri. Det er talende at da Universitetet feiret sine første 100 år i 1911, deltok professor Fridtjof Nansen ikke i festlighetene. Han prioriterte sin egen forskning og var i båt utenfor Flødevigen i Arendal mens rektor Brøgger inviterte til fest i hovedstaden. I planleggingen av vårt 200-årsjubileum har vi hele tiden hatt følgende tanke i bakhodet: Feiringen skal være så faglig tung og visjonær at hadde Nansen levd i dag, ville han ha foretrukket Oslo fremfor Flødevigen – i hvert fall så lenge feiringen pågikk.

I samarbeid med Havforskningsinstituttet, Norsk Polarinstittutt, Meteorologisk institutt og Frammuseet har Universitetet i Oslo laget en utstilling for å hedre forskeren Nansen. Utstillingen *Arven etter Nansen – Vitenskap ved verdens ende* er – som Nansen selv var – på vandring. Utstillingen ble lansert i Bergen men er nå i det landet der Nansen gjorde sin store humanitære innsats som brakte ham Nobels fredspris i 1922: Russland og St. Petersburg. Neste stopp er Berlin. I Oslo vises utstillingen til høsten når Nansens fødselsdag markeres 10. oktober i Aulaen.

Nansens hjerneforskning danner også bakteppet for en annen utstilling som åpnes i helgen ved Norsk Teknisk Museum i Oslo. Utstillingen – *Mind gap* – er laget av Robert Wilson og er et samarbeid med Universitetet i Oslo i anledning jubileene. Temaet er hjernen og hjerneforskning, men igjen kunne vi sagt at det dreier seg om arven etter Nansen.

Vår nye strategiske plan sier at Universitetet i Oslo skal være grensesprengende og samfunnsengasjert med ansvar for forskning på de store globale utfordringene. Hører vi et ekko fra Nansens tid? Ja, så definitivt.

Ole Petter Ottersen er rektor ved Universitetet i Oslo.

Disability and Public Space

Åpen konferanse om funksjonshemming og det offentlige rom

Med:

Rosemarie Garland-Thomson (Emory University): Staring – The Way We Look
Rob Imrie (King's College): Regulating Design – Disability and the City
Susan Schweik (UC Berkeley): The Ugly Laws – Disability in Public

28. og 29. april ved Høgskolen i Oslo

www.hio.no

E-post: publicspace@hio.no

Arrangementet støttes av Fritt Ord

høgskolen i oslo

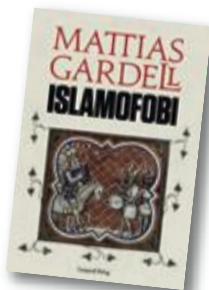
www.hio.no

MORGENBLADETSAMTALEN

MORGENBLADETS JOURNALISTER MØTER FORFATTERE TIL SAMTALE OM DERES SENESTE BOK. GRATIS ADGANG.

Islamofobiens idéhistorie

Fra korstogene i middelalderen til 1800-tallets kolonisering av «usiviliserte» muslimer; Mattias Gardell undersøker den islamofobiske tanke tradisjonen i Europa. Men hva har gammeldags «tyrkerskrek» å gjøre med dagens kritikk av

Islams vekst? Kan man ikke være kritisk til Islam uten at man stemples som islamofob? Samfunnsredaktør Lena Lindgren møter den svenske forfatteren og religionshistorikeren Mattias Gardell til samtale om boken *Islamofobi*.

